

ધોરણ-11
વિષય : મનોવિજ્ઞાન

એકમ/પ્રકરણ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	પાઠ્યપુસ્તકના સ્વાધ્યાયમાં ઉમેરવાની બાબતો
1. મનોવિજ્ઞાન એક વિજ્ઞાન	Psy1101	
2. અભ્યાસપદ્ધતિઓ	Psy1102	
3. માનવ વિકાસ	Psy1103	
4. વર્તનનાં જૈવિય આધારો	Psy1103	
5. બોધાત્મક પ્રક્રિયાઓ	PSY1103, PSY1201, PSY1202	
6. સ્મરણ અને સ્મરણ	Psy1104, Psy1105,	
7. ભાષા અને પ્રત્યાયન	Psy1106	
8. વ્યક્તિત્વ	Psy1107	
9. પ્રેરણા અને આવેગ	Psy1108	
10. ચેતનાની બદલાયેલી અવસ્થાઓ	Psy1109	

ધોરણ-11-12 (સામાન્ય પ્રવાહ)

વિષય : મનોવિજ્ઞાન

સૂચનો :

- મનોવિજ્ઞાનની અધ્યયન નિષ્પત્તિ GCERT પ્રમાણે જ નવી બનાવેલ છે. જેથી કોઈ સુધારા કરવાની જરૂર નથી.
- સંકલ્પના આધારિત પ્રશ્નોના નમૂનારૂપ ઉદાહરણ.
- 1. આધુનિક મનોવિજ્ઞાનનો ઉદ્ભવ ક્યારે અને કેવી રીતે થયો. તે સમજાવો (ધો. 11 પ્રકરણ-1)
- 2. વર્તનવાદી અભિગમો શેનો વિરોધ કર્યો અને શા માટે ? (ધો. 11 પ્રકરણ 1)
- 3. તમે કેવા કેવા પ્રકારના સ્વાદ અનુભવો છો તેનાં જુદાં-જુદાં કેન્દ્રોની સમજૂતી આપો. (ધો. 12 પ્રકરણ 1)

એકમ/પ્રકરણ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	પાઠ્યપુસ્તકના સ્વાધ્યાયમાં ઉમેરવાની બાબતો
1. સંવેદન ધ્યાન અને પ્રત્યક્ષીકરણ	Psy1201, Psy1202	
2. શીખવાની ક્રિયા	Psy1203, Psy1204,	
3. બુદ્ધિ	Psy1206, Psy1206, Psy1207,	
4. મનોવલણ અને પૂર્વગ્રહ	Psy1208	
5. મનોભાર અને સ્વાસ્થ્ય	Psy1209, Psy1210, Psy1211,	
6. મનોવિકૃતિઓ	Psy1212, Psy1213, Psy1214,	
7. સલાહ અને મનોપચાર	Psy1215, Psy1216,	
8. પર્યોવરણ અને વર્તન	Psy1217, Psy1218,	
9. સંસ્થાકીય મનોવિજ્ઞાન	Psy1219, Psy1220, Psy1221,	
10. વિદ્યાયક મનોવિજ્ઞાન	Psy1222,	

ધોરણ-11-12 મનોવિજ્ઞાન અધ્યયન નિષ્પત્તિ

દૂર્વભૂમિકા :

વિજ્ઞાન, યંત્રવિદ્યા, ઔદ્યોગિકરણ, ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ તથા વૈશ્વિકીકરણના આધુનિક યુગમાં ભૌતિક સુખ-સગવડોની સાથે સાથે મનોભાર ચિંતા અને સંઘર્ષમાં નોંધપાત્ર વધારો થાય છે. સાઈબર ક્રાંતિ અને પ્રત્યાયનની ક્રાંતિથી પ્રભાવિત આધુનિક માહિતીના યુગમાં માનવજીવનની તમામ ઉપલબ્ધિઓ અને સમસ્યાઓ બંનેમાં માનવ એક સંસાધન તરીકેની કેન્દ્રીય ભૂમિકા ધરાવે છે. આ વૈશ્વિક સંદર્ભમાં મનોવિજ્ઞાનનું એક વાર્તાનિક અને વ્યાપારિક વિજ્ઞાન તરીકેનું જ્ઞાન વિદ્યાર્થીને શૈક્ષણિક દૃષ્ટિએ, કારકિર્દીની દૃષ્ટિએ તેમજ જીવન જીવવાની કલાની દૃષ્ટિએ વિશેષ ઉપયોગી બનશે તે હેતુથી પ્રસ્તુત પાઠ્યક્રમ ઘડવામાં આવ્યો છે.

સામાન્ય હેતુઓ :

- માનવવર્તનનાં ગત્યાત્મકોનું જ્ઞાન મેળવશે.
- મનોવિજ્ઞાનની વિજ્ઞાન તરીકેની સમજ કેળવશે.
- સફળ સમાયોજનનાં કૌશલ્યો વિકસશે.
- મનોવિજ્ઞાનમાં વિવિધ કાર્યક્ષેત્રોમાં કારકિર્દી મેળવશે.

વિશિષ્ટ હેતુઓ :

- વિદ્યાર્થી માનવવર્તનના સિદ્ધાંતો અંગે વૈજ્ઞાનિક સમજૂતી પ્રાપ્ત કરશે.
- મનોવિજ્ઞાનની વાર્તાનિક વિજ્ઞાન તરીકેની લાક્ષણિકતા જાણશે. તે મનોવિજ્ઞાનને અન્ય વિજ્ઞાનોથી અલગ પાડતાં શીખશે.
- વિદ્યાર્થીઓમાં વૈજ્ઞાનિક અને સંશોધનલક્ષી અભિગમ કેળવાશે.
- વિદ્યાર્થી મનોવિજ્ઞાનની ઉપયોગિતા ધરાવતા વિવિધ કાર્યક્ષેત્રોથી પરિચિત બનશે, જે તેની સમક્ષ વિવિધ વિકલ્પો ખુલ્લા કરશે.
- વિદ્યાર્થી મનોવિજ્ઞાનના વિવિધ આયામોના ભારતીય સંદર્ભોથી સભાન થશે.
- નૈતિક વિકાસની વૈજ્ઞાનિક સમજૂતી દ્વારા મૂલ્યોનાં આત્મસ્વીકૃત ધોરણોથી વિદ્યાર્થી સભાન બનશે.

ધોરણ-12
વિષય : જીવવિજ્ઞાન

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>વિદ્યાર્થીઓને વ્યક્તિગત જોડીમાં તેમજ સમૂહમાં આ મુજબની વર્ગખંડ પ્રક્રિયામાં જોડવામાં આવશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● એક અધ્યયનશાખા તરીકે મનોવિજ્ઞાન એ વિદ્યાર્થીઓને તેમની આસપાસનીઘટનાઓ, બનાવો, પ્રસંગો અને પરિસ્થિતિને સમજવામાં કેવી રીતે મદદરૂપ થઈ શકે છે. એ ઉદાહરણ સાથે વિદ્યાર્થી સમક્ષ ચર્ચા કરી શકાય. વિદ્યાર્થીને પોતાનાં શબ્દમાં મનોવિજ્ઞાનનો અર્થ લખવાનું કે બોલવાનું કહી શકાય. મનોવિજ્ઞાન વિષય તરીકે ધો. 11 માં ભણીએ છીએ પરંતુ તેના મૂળ આપણા ધાર્મિક પુરાણોમાં પણ જોવા મળે છે. દા.ત. રામાયણ, મહાભારત, શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા વગેરે તેની ચર્ચા વિદ્યાર્થીઓ સાથે કરી મનોવિજ્ઞાન સાથે સાંકળવાનો પ્રયત્ન કરી શકાય. વ્યક્તિનાં મનોશારીરિક વર્તનને સમજવા મનોવિજ્ઞાનની ઉપયોગિતા ઉદાહરણ સાથે સમજાવી શકાય. વ્યક્તિને સમજવા માટે વ્યક્તિનું વ્યક્તિત્વ. સ્વભાવ, ટેવો, રસ, રૂચિ, મનોવલણ વગેરે સમજવા જરૂરી છે. તેમ વિષયને સમજવા મનોવિજ્ઞાનનાં સ્વરૂપ વિશે પણ ખ્યાલ આપવાનો રહેશે. ● દરેક વ્યક્તિને ડોતાના જીવનમાં લક્ષ્યો, ધ્યેયો, હેતુઓ હોય છે. વિદ્યાર્થીઓને હેતુઓ વિશે જૂથ ચર્ચા કરાવી મનોવિજ્ઞાનનાં ધ્યેયો વિશે સમજાવી શકાય. માનવવર્તનને સમજવા અનેક અભિગમો છે. દરેક અભિગમ પોતાની રીતે માનવવર્તનને સમજે છે. આથી વ્યક્તિનાં વર્તનને સમજવા આવા અભિગમો ઘણા જ ઉપયોગી પુરવાર થઈ શકે તેની વિગતવાર માહિતી આપી શકાય. અભિગમ આપનાર મનોવૈજ્ઞાનિકની માહિતી નેટ પર વિદ્યાર્થીઓ પાસે સર્ચ કરાવી શકાય. ● આજના આધુનિક અને ટેકનોલોજીના યુગમાં વિજ્ઞાન ખૂબજ ઉપયોગી બને છે તેમજ માનવ જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં વ્યાવહારિક અને સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાનનો ઉપયોગ વિપુલ માત્રામાં કરવામાં આવે 	Psy1101	<p>વિદ્યાર્થી....</p> <p>મ.વિ.ની સંકલ્પના, સ્વરૂપ ધ્યેયો, અભિગમો અને ક્ષેત્રો વિશે સમજે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>છે. જેમ બાપ-દાદાના ઉદ્યોગ ધંધાનું વિસ્તૃતીકરણ કરી નવી શાખાઓનું સર્જન થાય છે. તેવી જ રીતે મનોવિજ્ઞાન પણ માનવ સમક્ષ ઉદ્ભવતી જુદી જુદી સમસ્યાઓ, પડકારો કે મુશ્કેલીનાં નિવારણ માટે અલગ અલગ આધુનિક ક્ષેત્રો છે. જે વિદ્યાર્થીને પોતાના જીવનમાં ઉપયોગી બની રહે છે. એ અંગે ચર્ચા કરી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● વિજ્ઞાન એટલે વિશિષ્ટ પ્રકારનું અને વ્યવસ્થિત જ્ઞાન. જેમાંથી આપણે ચોક્કસ નિયમો કે સિદ્ધાંતો તારવી શકીએ છીએ. જેમાં કાર્ય-કારણનો સંબંધ પણ હોય છે. તેવીજ રીતે મનોવિજ્ઞાન પણ વિજ્ઞાન હોવાથી તે પણ કેટલાક નિયમો અને સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે. વિજ્ઞાન આપણને જાણવાનું શીખવે છે. વિજ્ઞાન કેટલા પ્રમાણમાં વૈજ્ઞાનિકતા ધરાવે છે તે જાણવા વિષયવસ્તુની માહિતી મેળવવાનાં સાધનો પણ વૈજ્ઞાનિક હોવાં જોઈએ. આ માહિતી જુદી જુદી અભ્યાસ પદ્ધતિઓ દ્વારા જાણી અને મેળવી શકાય છે. અભ્યાસ પદ્ધતિ અંતર્ગત માહિતી વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી, જૂથ ચર્ચા દ્વારા, ચાર્ટ, પ્રશ્નોત્તરી, મુલાકાત, તુલના કરી જૂથના સહભાગી બનાવી કુદરતી પર્યાવરણમાંની માહિતી દ્વારા જાણી શકાય છે. ● અભ્યાસ પદ્ધતિ દ્વારા મેળવેલ માહિતીનું વસ્તુલક્ષી મૂલ્યાંકન થવું જોઈએ. તે માટે મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીની માહિતી વિદ્યાર્થીને આપી વિસ્તૃત સમજૂતી આપવી. 	<p>Psy1102</p>	<p>સમગ્ર અભ્યાસ પદ્ધતિઓ અને મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી વિશે જાણે છે.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● વ્યક્તિના જીવનની શરૂઆત ગર્ભાધાનથી થાય છે. વ્યક્તિનું જીવન જન્મથી મૃત્યુ સુધીનું ગણાવી શકાય. જેમાં શિશુઅવસ્થા, બાલ્યાવસ્થા, તરૂણાવસ્થા, પુખ્તાવસ્થા, પ્રૌઢાવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા તેમ જુદી જુદી અવસ્થામાં વહેંચાયેલું છે. વિદ્યાર્થીને દરેક અવસ્થાનું નિરીક્ષણ કરવાનું કહી શકાય તેમણે પણ જુદી જુદી અવસ્થા દરમિયાન થતાં ફેરફારો અનુભવ્યા છે અને વાતાવરણ કે પર્યાવરણમાં જોયા પણ છે. પોતાના કુટુંબમાં જ તેમણે બાલ્યાવસ્થાથી માંડી વૃદ્ધાવસ્થા અને તે દરમિયાન થતાં વર્તનમાં પરિવર્તનો જોયાં છે. તેની ચર્ચા 	<p>Psy1103</p>	<p>વૃદ્ધિ, વિકાસ અને પરિપક્વતાની સંકલ્પના, જુદી જુદી અવસ્થામાં થતા ફેરફારો, લક્ષણો અને વિકાસના સિદ્ધાંતો વિશે સમજે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>વર્ગ ખંડમાં કરી શકાય. જન્મથી મૃત્યુ સુધીમાં વ્યક્તિમાં જુદા જુદા તબક્કે વૃદ્ધિ, વિકાસ અને પરિપક્વતાની પ્રક્રિયા જોવા મળે છે. જે અનાજનાં બીજની વૃદ્ધિના દૃષ્ટાંતથી સમજાવી શકાય. વૃદ્ધિ મર્યાદિત છે. જ્યારે વિકાસ આજીવન ચાલતી પ્રક્રિયા છે. જુદાં-જુદાં મનોવૈજ્ઞાનિકે આપેલ બોધાત્મક, નૈતિક, મનોજાતીય અને જીવન વિકાસના સિદ્ધાંતોની યાદી બનાવી સમજાવી શકાય.</p> <p>માનવી સૌથી વધુ બુદ્ધિશાળી, ભાષા બોલતું વિકસિત મગજ ધરાવતું સામાજિક પ્રાણી છે. ચાર્લ્સ ડાર્વિનનો ઉત્ક્રાંતિ અભિગમ પણ આજ બાબતની પુષ્ટિ કરે છે. પ્રાચીન સમયમાં માનવજાતિમાં કાર્ય વિભાજન જોવા મળતું હતું. પરંતુ સમય બદલાતાં તેમાં આમૂલ પરિવર્તન આવ્યું છે. જે જુદાં-જુદાં દૃષ્ટાંતો દ્વારા સમજાવી શકાય છે. માનવીમાં ટટ્ટાર ચાલવાની શક્તિ, મગજનો વિકાસ, ભાષા વિકાસ અન્ય પ્રાણીની તુલનામાં વધુ વિકસિત છે. તેની ચર્ચા કરી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ગર્ભાધાનથી બાળકના વિકાસની શરૂઆત થાય છે. માતા-પિતા તરફથી મળતાં રંગસૂત્રો જનીનતત્વો વગેરે વારસામાં લઈને જન્મે છે. <div style="text-align: center;"> <p>ચેતાતંત્ર</p> </div> <ul style="list-style-type: none"> ● જુદી જુદી અંતઃસ્રાવી ગ્રંથિઓ વિશે માહિતી એકઠી કરી પ્રોજેક્ટ કે PPT દ્વારા નિદર્શન કરી ચર્ચા કરી શકાય. ● માનવ જીવનમાં શારીરિક ક્રિયાઓ જેટલી મહત્વની છે તેટલી જ અગત્યની માનસિક 		

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>બોધાત્મક અને અમૂર્ત પ્રક્રિયાઓ છે. માનસિક ક્રિયાનું મહત્વ સમજાવવું.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● બોધાત્મક પ્રક્રિયાઓ વિચારણા, સંકલ્પના, તર્કક્રિયા, સમસ્યા ઉકેલ, નિર્ધારણ, નિર્ણય પ્રક્રિયા, કલ્પના વ્યાપાર, સર્જનાત્મક વિચારણા તેનાં સોપાનો વગેરેનાં ઉદાહરણો વિદ્યાર્થી પાસેથી ચર્ચા કરી મેળવી શકાય. ● સ્મરણની સંકલ્પના અને સ્મૃતિના તબક્કા સંકેતાકન, સંગ્રહ અને પુનઃ પ્રાપ્તિ અને વ્યવહારિક ઉદાહરણો આપી સમજાવી શકાય. વર્ગખંડમાં વાર્તાની રજૂઆત કર્યા બાદ તેને પુનઃપ્રાપ્તિ વિશે સમજાવી શકાય. સ્મરણના પ્રકારોમાં સાંવેદનિક સ્મૃતિ, ટૂંકગાળાની સ્મૃતિ અને લાંબાગાળાની સ્મૃતિના રોજિંદા વ્યવહારનાં ઉદાહરણો દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. ● વિસ્મરણની સંકલ્પના સમજાવી. વિસ્મરણના નિર્ધારકોની સમજ આપી શકાય. દા.ત. પરીક્ષા સમયે વાંચેલું ભૂલી જવાય જેવાં વ્યવહારિક ઉદાહરણ આપી શકાય. ● સ્મૃતિ અવરોધમાં પહેલાંનું શિક્ષણ અને પછીનું શિક્ષણ સ્મૃતિ પર કઈ રીતે અવરોધ કરે છે. તે બાબતે ભારતનું ડ્રાઈવિંગ અને અમેરિકાનું ડ્રાઈવિંગ જેવાં ઉદાહરણો આપી સમજાવી શકાય અને સ્મૃતિને સુધારણાની પ્રયુક્તિઓને નિદર્શન દ્વારા સમજાવી શકાય. ઊર્ધ્વની રીત હાલના શિક્ષણને યાદ રાખવા કઈ રીતે યાદ કરી શકાય તે વર્ગમાં નિદર્શન દ્વારા સમજાવી શકાય. ● ભાષાની સંકલ્પના સમજાવી ભાષા માણસની જીવનમાં કેટલી ઉપયોગી છે તે સમજાવી તેનાં લક્ષણો અને વિવિધ પાસાંઓને વિસ્તારથી ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવી શકાય. વાણી વિકાસ બાળકમાં કઈ રીતે વિકસે છે. તેના સિદ્ધાંતો બોલવાની ક્રિયા અને વાણીની ભૂલો થાય છે. નાનાં બાળકો દ્વારા બોલાતા શબ્દોના ઉદાહરણો આપી સમજાવી શકાય સાથે ભાષા અને વિચાર કઈ રીતે જોડાયેલા છે. તેની ચર્ચા કરી શકાય. ● પ્રત્યાયનની સંકલ્પનાની ચર્ચા કરી તેના તબક્કા 	<p>Psy1104</p> <p>Psy1105</p> <p>Psy1106</p>	<p>સ્મરણ અને વિસ્મરણની સંકલ્પના, તબક્કા વિશે જાણે છે.</p> <p>સ્મૃતિ અવરોધ અને સ્મૃતિ સુધારણા પ્રયુક્તિ વિશે સમજે છે.</p> <p>ભાષા, વાણી વિકાસ અને પ્રત્યાયનની સંપૂર્ણ માહિતી જાણે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>વિશે પ્રતિમાન દ્વારા સમજાવી શકાય. તેનાં લક્ષણો, પ્રકારો, અવરોધો અને કૌશલ્યોને મોડેલ દ્વારા નિદર્શન પદ્ધતિથી ચર્ચા શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● વ્યક્તિત્વ એટલું શું ? તેની સંકલ્પના સમજાવી તેના વિવિધ અભિગમો વિશે વ્યવહારિક ઉદાહરણ આપી કાર્લ રોજર્સનો અને મેસ્લોના સિદ્ધાંતની ચર્ચા કરી શકાય. ● વ્યક્તિત્વને અસર કરતાં પરિબળોને સમજાવી શકાય. વ્યક્તિત્વનું માપન કેવી રીતે થાય છે ? વ્યક્તિત્વનું માપન કેવી રીતે જીવનમાં ઉપયોગી છે. તેની ચર્ચા કરી શકાય. 21મી સદીમાં વિવિધ ક્ષેત્રે માપન 5દ્વિતિ કેટલી ઉપયોગી છે. તેની વ્યવહારિક દાખલાઓ દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. વિદ્યાર્થીઓની મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી દ્વારા ઊંચી ટેસ્ટ, રસમાપન અભિયોગ્યતા વગેરે વિવિધ પરિબળોનું માપન કરી શકાય. ● સ્વ વિશે વિદ્યાર્થીઓને ચાર-પાંચ વાક્યો લખવા માટે આપી ત્યારબાદ તેની વર્ગમાં ચર્ચા કરી શકાય. સ્વ વિશે જાણવા માટે વિદ્યાર્થીઓ સાથે વિવિધ પ્રયુક્તિઓ, અંગે ચર્ચા કરી શકાય. દા.ત. રોજનીશી લખવી, આત્મનિરક્ષણ કરવું. વગેરે.. સ્વ નિયમન માટે જરૂરી બાબતોની પ્રયુક્તિઓની ચર્ચા વર્ગમાં વિદ્યાર્થીઓ સાથે કરી શકાય. ધ્યાનાવસ્થામાં વિદ્યાર્થીઓને બેસાડી સુંદર અનુભવ કરાવી શકાય. ● પ્રેરણાની સંકલ્પના સમજાવી તેના સ્વરૂપને ભૂખના ઉદાહરણ દ્વારા પ્રેરણાયક સાથે સમજાવી શકાય. પ્રેરણાના પ્રકારોની ચર્ચા કરી. પ્રેરણાથી જીવનમાં બદલાવ કઈ રીતે લાવી શકાય. તેની વિવિધ ઉદાહરણો દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. ● આવેગનો અર્થ સમજાવી સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરવી. આવેગનાં વિવિધ પાસાંઓની ચર્ચા કરવી. આવેગના પ્રકારો વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરી શકાય. જીવનમાં આવેગ નિયંત્રણ દા.ત. ગુસ્સા પરનું નિયમન જેવાં વિવિધ ઉદાહરણો દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. આવેગ નિયંત્રણ માટે વિવિધ પ્રયુક્તિઓની સમજ આપી શકાય. ● મનોવિજ્ઞાનમાં ચેતનાનું મહત્ત્વ કેમ વધ્યું ? 	<p>Psy1107</p> <p>Psy1108</p> <p>Psy1109</p>	<p>વ્યક્તિત્વની સંકલ્પના, અભિગમો, પરિબળો, વ્યક્તિત્વ માપન પદ્ધતિઓ અને સ્વ વિશે જાણે છે.</p> <p>વિદ્યાર્થી પ્રેરણા અને આવેગ વિશે વિગતવાર માહિતી સમજે છે.</p> <p>ધ્યાન એ ચેતનાની બદલાયેલી અવસ્થા વિશે, મનોઔષધોથી બદલાયેલી અવસ્થા તથા ચેતના અંગે ભારતીય વિચારને સમજે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>તેની ચર્ચા કરી ચેતનાની અવસ્થાઓ વિશે સમજાવી ચેતનાની બદલાયેલી અવસ્થાઓ વિશે ચર્ચા કરી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● નિંદ્રાના તબક્કાઓ વિશેની વિસ્તૃત સમજ આપી શકાય. તથા સ્વપ્ન વિશેની બાબતથી અવગત કરી શકાય. ● ધ્યાનને ચેતનાની બદલાયેલી અવસ્થા તરીકે ભાવાતીત ધ્યાનની પ્રક્રિયા સાથે સમજાવી શકાય. મનોઔષધો અને ચેતનાની બદલાયેલી અવસ્થા વિશે ઉત્તેજક ઔષધો, ચિત્તભામક ઔષધો તથા ખિન્નતા પ્રેરક ઔષધોના ઉદાહરણ દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. ચેતના અંગે થયેલ ગહન ચિંતન ભારતીય વિચાર દ્વારા ચર્ચા શકાય. 		

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>C, D વગેરે. બિલાડીના પ્રયોગ દ્વારા શીખી શકાય કે જેમ-જેમ પ્રયત્નોની સંખ્યા વધે તેમ-તેમ ભૂલનું પ્રમાણ ઘટતું જાય છે. તે વિદ્યાર્થી સમજી શકે છે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● એક ઉદ્દીપકનું બીજા ઉદ્દીપક સાથે જોડાણ કરવાથી પણ આપણે શીખી શકીએ છીએ. જેમાં અનુભવોની એવી સાંકળ રચાય છે. જેથી એક વસ્તુની હાજરીમાં અન્ય વસ્તુની હાજરીનો અહેસાસ કરાવી શકાય છે. દા.ત. ખાવાની મનગમતી ચીજવસ્તુઓ જોઈ મોઢાંમાં પાણી આવવું, ઠ મિત્ર સાથે રૂ મિત્ર હોય જ, ભૂગોળ સાથે નકશો હોય, અર્થશાસ્ત્ર એટલે બજેટ આવે. આમ જુદી જુદી બાબતોના જોડાણ દ્વારા પણ વિદ્યાર્થી શીખી શકે છે. ● ખોરાક UCS અને અભિસંધિત ઉદ્દીપક, લાળસ્રાવે ઝંઘ અને અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા, ઘંટડીનો અવાજ ઝજ અભિસંધિત ઉદ્દીપક અને ઘંટડીનાં અવાજને લાળસ્રાવ CR અભિસંધિત પ્રતિક્રિયા. ● ઉચ્ચ બુદ્ધિક્ષમતા ધરાવતાં પ્રાણીઓ અને વ્યક્તિઓને આહા ! અનુભવ, રૂંજ મળી ગયું !, પોતાની કોઠાસૂઝ અને સમજ દ્વારા પણ શિક્ષણ મેળવી શકાય છે. જેમાં અગાઉ થયેલા અનુભવોમાંથી પોતાની સમક્ષ આવેલ સમસ્યા અંગે અંદરથી જ આંતરસૂઝ પ્રાપ્ત થતી જોવા મળે છે. જો વ્યક્તિમાં આંતરસૂઝ હોય તો અચાનક જ સમસ્યાનો ઉકેલ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. (કોહલરે ચિમ્પાન્ઝીની પસંદગી કરી કારણ કે માણસ પછીનું બુદ્ધિશાળી પ્રાણી ચિમ્પાન્ઝી છે અને વસ્તુ પકડવા ઈશ્વરે ચિમ્પાન્ઝીને અંગૂઠો આપેલ છે.) ● કાર્ય કરવાથી વિદ્યાર્થીને મળતા સારા અને ખરાબ પ્રબલનનાં ઉદાહરણ આપવાં. દા.ત. શાબાશી આપવી, સરસ, બહુસરસ જેવાં હકારાત્મક સુદૃઢકોનો ઉપયોગ કરી શકે છે. ચોકલેટ આપવી, જાહેરમાં સન્માન કરવું, ઈનામ આપવું જેવા વિધાયક પ્રબલન અને સજા, દંડ જેવા નિષેધક પ્રબલન વિશે સમજાવી શકાય. કારક અભિસંધાનમાં પ્રબલન મેળવવા 	Psy1204	જુદા જુદા પ્રયોગના નિદર્શન દ્વારા શિક્ષણના વિવિધ સિદ્ધાંતો વિશેની સમજ પ્રાપ્ત કરે છે.

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>માટે પ્રયોગપાત્રે ચોક્કસ 'પ્રતિક્રિયા' આપવી જ પડે છે. તે ઉપરોક્ત ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ડાર્વિનનાં ઉત્ક્રાંતિવાદ અંગે સમજ આપી શકાય અને દરેક સજીવમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ તર્ક, વિચારણા, કલ્પના, સ્મરણ, સર્જનાત્મકતા કે બુદ્ધિ જેવી બોધાત્મક ક્રિયામાં માનવી શ્રેષ્ઠ છે. તેમજ વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી બુદ્ધિના પારિભાષિક શબ્દો જાણી અને સમજાવી શકાય. બુદ્ધિ એટલે 'સમજવું કે જ્ઞાન પામવું' તેના આધારે મનોવૈજ્ઞાનિકોએ આપેલ વ્યાખ્યાઓની સમજણ અને વ્યાખ્યા પરથી સ્વરૂપ તારવી તેની વિસ્તૃત માહિતી જૂથ ચર્ચા દ્વારા કરી વિદ્યાર્થીઓની સમજ વિકસાવી શકાય. 	Psy1205	બુદ્ધિની સંકલ્પના સ્વરૂપ અને જુદા જુદા મનોવૈજ્ઞાનિક અભિગમો વિશે સમજે છે.
<ul style="list-style-type: none"> ● બુદ્ધિ માનસિક પ્રક્રિયાનો સમૂહ છે. જેમાં શારીરિક, માનસિક સમાયોજન સાધવું પડે છે. આ માટે જુદાં-જુદાં મનોવૈજ્ઞાનિકે આપેલા અભિગમો જાણી શકે તે માટે અન્ય વ્યક્તિઓ કરતાં તેઓ બુદ્ધિમાં સમાન છે કે અલગ છે તેની યાદી તૈયાર કરી બુદ્ધિના અભિગમોથી પરિચિત કરી શકાય. ● બુદ્ધિનું માપન પણ થઈ શકે છે. આ માટે બાળક પાસેથી તેમની ઉંમર પૂછી શારીરિક વય સમજાવી શકાય છે. વાતાવરણ અને પર્યાવરણની અસર બાળકના વર્તન પર કેવી થાય છે. તે બાળક પાસેથી જાણી માનસિક વયની સમજૂતી આપી શકાય છે. માનસિક વય અને શારીરિક વયને આધારે બુદ્ધિ માપનનું સૂત્ર ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય છે. તેના પરથી જુદાં-જુદાં મનોવૈજ્ઞાનિકે આપેલ બુદ્ધિ કસોટી સમજાવી શકાય છે. 	Psy1206	બુદ્ધિનું સૂત્ર જાણી માનસિક વય અને શારીરિક વય વિશે સમજે છે.
<ul style="list-style-type: none"> ● દરેક વ્યક્તિઓમાં વ્યક્તિગત ભિન્નતા જોવા મળે છે. બધાં એકબીજાથી અલગ હોય છે, તેની ચર્ચા કરી દરેક વ્યક્તિમાં વિશિષ્ટ ગુણો હોય તેની યાદી બનાવી શકાય તેમજ પોતાનામાં રહેલા વિશિષ્ટ ગુણોની યાદી તૈયાર કરાવી શકાય. જેના દ્વારા પ્રતિભા સંપન્નતાનો ખ્યાલ સમજાવી શકાય છે. આવાં બાળકો ઉચ્ચબુદ્ધિ, ઉચ્ચ સર્જકતા અને ઉચ્ચ પ્રેરણા ધરાવે છે. જે 	Psy1207	પ્રતિભાસંપન્ન વ્યક્તિ અને મનોદુર્બળ બાળક કોને કહેવાય તે જાણી સમજે છે.

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>તેને બીજા બાળકોથી કંઈક વિશિષ્ટ કે અલગ દર્શાવે છે.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● મનોવૈજ્ઞાનિક ભાષામાં આપણે જેને મનોદુર્બળ બાળક કહીએ છીએ, તેઓ શા માટે સામાન્ય બાળક કરતાં ભિન્ન છે તેનાં કારણો અને લક્ષણોની યાદી જૂથમાં આપી શકાય છે. જેના દ્વારા મનોદુર્બળ બાળકો કોને કહેવાય તેનાં લક્ષણો અને પ્રકારોની સમજૂતી વિગતવાર સમજાવી શકાય છે. ● દરેક વ્યક્તિ કે વિદ્યાર્થી અલગ અલગ સમાજ કે સંસ્કૃતિ સાથે સંકળાયેલ છે. તેઓને પોતાની આગવી અને વિશિષ્ટ માન્યતા, વિચારો, રૂઢિઓ, પરંપરાઓ અને રિવાજો હોય છે જેની અસર માનવીના વિચાર, વાણી અને વર્તન તેમજ વ્યવહાર પર થાય છે. વિદ્યાર્થીઓને સમાજની અલગ અલગ સંસ્કૃતિ ધરાવતા લોકો સાથે મુલાકાત ગોઠવી શકાય અને તેમની સામાન્ય રીતભાત જાણી શકાય છે. તેના દ્વારા મનોવલણની મનોવૈજ્ઞાનિક વ્યાખ્યા સમજાવી શકાય. મનોવલણ જન્મદત્ત નથી પરંતુ વ્યક્તિ સામાજિક, કૌટુંબિક, ધાર્મિક, સાંસ્કૃતિક વાતાવરણમાંથી શીખે છે. તેમાં વ્યક્તિનું “કુટુંબ એ મનોવલણનું સિંચન કરતી પ્રયોગશાળા છે.” વ્યક્તિના જન્મબાદ સામાજિકરણની પ્રક્રિયા દ્વારા તે સામાજિક બને છે. વ્યક્તિને થતાં અનુભવો. સંચાર માધ્યમો વગેરે દ્વારા મનોવલણ ઘડતર સમજાવી શકાય છે. “પરિવર્તન એ પ્રકૃતિનો નિયમ છે.” સમય, સંજોગો, પરિસ્થિતિ પ્રમાણે બદલાવ જરૂરી છે. તેવી જ રીતે બાળક માતા-પિતા, શાળાના શિક્ષકો, ધર્મગુરૂ, નેતાઓ, સંચાર માધ્યમો, આદર્શ વ્યક્તિનાં જીવન ચરિત્ર દ્વારા પોતાના વિચારોમાં પરિવર્તન લાવી શકે છે. ● વિદ્યાર્થીઓ ઘણીવાર પહેલાંથી જ અમુક વ્યક્તિ, વસ્તુ, પરિસ્થિતિ, વાનગી પ્રત્યે માન્યતા બાંધીને આવે છે, આ માન્યતા રૂઢ થઈ ગયેલી હોય છે. જેને મનોવૈજ્ઞાનિક ભાષામાં પૂર્વગ્રહ કહીએ છીએ. મનોવલણની જેમ પૂર્વગ્રહ પણ અલગ અલગ સ્વરૂપ ધરાવે છે. તે ઉદાહરણ દ્વારા 	Psy1208	મનોવૈજ્ઞાનિક ભાષામાં મનોવલણ અને પૂર્વગ્રહનું સ્વરૂપ, ઘડતર, ઘટકો, પરિવર્તનની રીતો અને મનોવલણ અવરોધની રીતોથી માહિતગાર બની સમજે છે.

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>સમજાવી શકાય. પૂર્વગ્રહ કેવી રીતે ઘટાડી શકાય તે જૂથ ચર્ચા દ્વારા સમજાવી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● કોલમેન નામના મનોવૈજ્ઞાનિક 21મી સદીને “ચિંતાના યુગ” તરીકે ઓળખાવે છે. જેમાં બાળકથી માંડી વયોવૃદ્ધ દરેક વ્યક્તિને પોતાનાં ક્ષેત્રની ચિંતાઓ હોય છે. જેની સાથે વ્યક્તિમાં હતાશા, સંઘર્ષ, દબાણ અને મનોભાર જન્મે છે. તેની વિદ્યાર્થીઓ સાથે ચર્ચા વિચારણા કરી અને તેમના અનુભવો પરથી મનોભાર એટલે શું? સમજાવી શકાય. પરીક્ષા સમયની માનસિક પરિસ્થિતિનાં દૃષ્ટાંત દ્વારા મનોભાર વિશે જાણી શકાય. મનોભાર માટે માત્ર વ્યક્તિ નહીં, પરંતુ બાહ્ય પરિબલો પણ જવાબદાર હોય છે. જોકે તેના અનુભવમાં વ્યક્તિગત ભિન્નતા જોવા મળે છે. તેની સ્વરૂપ દ્વારા સ્પષ્ટતા કરી શકાય છે. ● રિચાર્ડ લેઝારસનાં મતે “બનાવ કે ઘટના સારી કે ખરાબ હોતી નથી, પરંતુ વ્યક્તિ તેની મુલવણી કેવી રીતે કરે છે. તે અગત્યનું છે.” તે અંગેનો આપણો વિચાર મનોભારને વિધાયક અને નિષેધક બનાવે છે. જુદી-જુદી મનોભાર જન્ય પરિસ્થિતિને વિદ્યાર્થી કેવી રીતે મુલવે છે. તેના વિશે જૂથ ચર્ચા કે દૃષ્ટાંતો આપી શકાય છે. તેના દ્વારા મનોભારક સમજાવી શકાય. મનોભારનો સામનો કરવાનાં સાધનો કે આધારોમાં ભૌતિક, વ્યક્તિગત અને સામાજિક સંસાધનો વિશે વિદ્યાર્થી પાસેથી માહિતી જાણી અભ્યાસ કરાવી શકાય અને દરેક વ્યક્તિના શારીરિક, માનસિક અને સાંસ્કૃતિક લક્ષણો વિદ્યાર્થીને કેવી રીતે અસર કરે છે તે સમજાવી શકાય. મનોભાર વ્યક્તિ ક્યારે, કઈ પરિસ્થિતિ અને શા માટે અનુભવે છે તે અંગે ચર્ચા કરી વિદ્યાર્થીનાં વ્યક્તિગત અનુભવોને શૈક્ષણિક બાબત સાથે સાંકળી શકાય, કારણ કે મનોભાર એ કોઈ એક ઉદ્દીપકથી ઉદ્ભવતો નથી. તેના કારણોમાં વ્યક્તિગત તફાવત જોવા મળે છે. એટલે એક વ્યક્તિ જે ઉદ્દીપકથી મનોભાર અનુભવે છે તે જ ઉદ્દીપક બીજી વ્યક્તિ માટે મનોભાર જન્ય ન પણ હોય તે સમજાવી શકાય. 	<p>Psy1209</p> <p>Psy1210</p>	<p>મનોભારની સંકલ્પના અને તેનું સ્વરૂપ સમજે છે.</p> <p>મનોભારનાં પ્રકારો, ઉદ્ભવસ્થાનો, પ્રવિધિઓ, મનોભારને અપાતી વિવિધ પ્રતિક્રિયાઓ વિશે માહિતગાર બની જાણે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<ul style="list-style-type: none"> ● મનોભારની પ્રતિક્રિયા આપવા સમગ્ર સ્વયં સંચાલિત ચેતાતંત્ર સક્રિય બને છે. અનુકંપી અને પરાનુકંપી ચેતાતંત્રની ભૂમિકા અગત્યની છે. તે સમજાવી શકાય વાર્તાનિક અને બોધાત્મક પ્રતિક્રિયા મનોભારની તીવ્રતા પર આધારિત છે. વ્યક્તિનું જીવન “આવેગો રૂપી ઈન્દ્રધનુષ્યથી રંગાયેલું છે.” બાળકે અત્યાર સુધીમાં જુદી-જુદી પરિસ્થિતિમાં કેવા આવેગો અનુભવે છે તે જાણી શકાય. બાળકે ક્યારે હતાશા, સંઘર્ષ અને દુઃખાણનો અનુભવ કર્યો છે તે જાણી સમજાવી શકાય. ક્રિકેટ મેચમાં ખેલાડી ક્યારે માનસિક તાણ અનુભવે છે તે અંગે જાણકારી મેળવી સમજાવી શકાય. ● મનોભારનું વિદ્યાર્થી વાસ્તવિક પરિસ્થિતિમાં મૂલ્યાંકન કરે તે માટે મનોભારની સમીક્ષાને આધારે તેની મર્યાદા અને ફાયદા વિશે જાણી શકાય. પોતાના મિત્રો કે અન્ય વ્યક્તિઓને મનોભારની પ્રતિક્રિયા આપતા જોયા હોય તો તેની પણ ચર્ચા કરી શકાય. ઘણીવાર વ્યક્તિ પોતાના અહંમના રક્ષણ માટે જાણે અજાણે બચાવ પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરે છે. શું તમે (વિદ્યાર્થી) આવી બચાવપ્રયુક્તિ દ્વારા મનોભાર હળવો કર્યો છે. તે સમજાવી શકાય. તેમજ મનોભારની નકારાત્મક અસર આપણા શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય પર પણ જોવા મળે છે. મનોભારજન્ય પરિસ્થિતિથી કેવા રોગોનો વ્યક્તિ ભોગ બને છે ક્લિપો, પ્રોજેક્ટર, ચાર્ટ દ્વારા સમજાવી શકાય. 		
<ul style="list-style-type: none"> ● “મન તંદુરસ્ત તો તન તંદુરસ્ત અને તન તંદુરસ્ત તો મન તંદુરસ્ત.” માનસિક સ્વાસ્થ્યની જીવનમાં શું ઉપયોગિતા છે તેની વિદ્યાર્થીઓ સાથે ચર્ચા કરી શકાય. માનસિક સ્વાસ્થ્ય માટે સમતોલ આહાર, કસરત, યોગ, ધ્યાન કરાવી શકાય. વર્ગખંડ કે પ્રાર્થના સભામાં ધ્યાન કે યોગ કરાવી વિદ્યાર્થીઓ કેવા ભાવ અનુભવે છે તે જાણી શકાય અને તેના દ્વારા માનસિક સ્વાસ્થ્યની સમજણ વિકસાવી શકાય. 	Psy1211	માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને તેની સુધારણાના ઉપાયો વિશે જાણે છે.
<ul style="list-style-type: none"> ● જ્યારે વ્યક્તિની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ કાર્ય થાય ત્યારે વ્યક્તિ આઘાત અનુભવે છે. ઘણીવાર આ 	Psy1212	અસાધારણ વર્તનની સંકલ્પના પ્રતિમાન અને કારણો સમજે છે.

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>આઘાત એટલો ભયંકર હોય છે કે વ્યક્તિ પોતાનું માનસિક સંતુલન ગુમાવી દે છે. સાધારણ વર્તન કરતાં અસાધારણ વર્તન શું છે ? તે સમાજ કરતાં કંઈક જુદું અસ્વીકાર્ય વર્તન છે. તે બાળકને સમજાવી શકાય. બાળકમાં અસાધારણતા શા માટે જન્મે છે. તેનાં કારણોની ચર્ચા પ્રતિમાનનાં આધારે કરી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● WHO, APA, ICD, DSM સંસ્થાઓ આ ક્ષેત્રમાં કઈ રીતે કાર્ય કરે છે. તેની માહિતી ઈન્ટરનેટ દ્વારા મેળવી સમજાવી શકાય છે. આ બધી સંસ્થાઓ અસાધારણ વર્તનનાં સંદર્ભમાં કેવી રીતે કાર્ય કરે છે. તેની ચર્ચા વર્ગમાં કરી શકાય. ● મનોવિકૃતિઓનાં દૃષ્ટાંત દ્વારા વિકૃતિઓ સમજાવી શકાય. માનસિક અક્ષમતા ધરાવતાં બાળકોની સંસ્થાઓની મુલાકાત લઈ પ્રત્યક્ષ રીતે વિદ્યાર્થીઓને અસાધારણતા અને વિકૃતિઓ વિશે સમજ આપી સમજાવી શકાય, સૌમ્ય અને તીવ્ર મનોવિકૃતિનો ભેદ સમજાવી શકાય, ચિંતા સંબંધી વિકૃતિ, મનોદેશની વિકૃતિઓ અને શીખવાની ક્રિયા સંબંધી વિકૃતિઓની વિદ્યાર્થી સાથે જૂથમાં ચર્ચા કરી શકાય છે. ● પરંપરાગત સલાહ અને વૈજ્ઞાનિક સલાહ વચ્ચેનો તફાવત શિક્ષક, દાદીમા, ડોક્ટર અને સલાહકારનાં દૃષ્ટાંતો આપશે. સલાહ આપવાનું કાર્ય કેટલું ચોકસાઈ ભરેલું છે તે સલાહનાં સોપાનો દ્વારા સમજાવી શકાય. સલાહને અસરકારક અને યોગ્ય કેવી રીતે બનાવી શકાય તે માટે સલાહનાં લક્ષણો અને કૌશલ્યોના વ્યાવહારિક દૃષ્ટાંતો દ્વારા સમજાવી શકાય. સલાહ કેવી રીતે આપી શકાય તેનું નિદર્શન પદ્ધતિ દ્વારા તેની આચાર સંહિતાને ધ્યાનમાં રાખીને ચર્ચા કરી શકાય. ● મનોપચાર એટલે શું ? કોણ કરી શકે ? તેની લાયકાત શું હોઈ શકે ? અને મનોપચાર અને સલાહ વચ્ચે શું તફાવત છે તે ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય. મનોપચારકો મનોપચાર કેવી રીતે કરે છે તેનાં સોપાનો ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય. મનોપચારનાં અભિગમો અને 	<p>Psy1213</p> <p>Psy1214</p> <p>Psy1215</p> <p>Psy1216</p> <p>Psy1217</p>	<p>WHO, APA, ICD, DSM નું કાર્ય જાણી સમજે છે.</p> <p>મનોવિકૃતિ વિશે માહિતી મેળવી જાણે અને સમજે છે.</p> <p>સલાહની સંકલ્પના, લક્ષણો, કૌશલ્યો અને આચારસંહિતા વિશે જાણે છે.</p> <p>મનોપચારની પ્રક્રિયા, અભિગમો તેમજ સલાહ અને મનોપચાર વચ્ચેનો તફાવત સમજે છે.</p> <p>ભૌતિક પર્યાવરણ, માનવસર્જિત પર્યાવરણ માનવી તેમજ પર્યાવરણ વચ્ચેનો સંબંધ અને ઘટકો વિશે જાણે છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<p>મનોપચાર કરતી સંસ્થાની મુલાકાત શક્ય હોય તો ગોઠવી શકાય.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● પ્રાચીન ભારતની જીવનશૈલીમાં પ્રાચીન ગ્રંથો દ્વારા માનસિક સ્વાસ્થ્યને જાળવવા યોગની અસરકારકતા જીવનમાં કેટલી મહત્વની છે તે યોગનાં પગથિયાં દ્વારા ઉદાહરણ આપી ચર્ચા કરી શકાય. ભાવાતીત ધ્યાનનો વિશ્વમાં ફેલાવો અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય માટે ઉપયોગિતા વિશે સમજાવી શકાય. વર્ગખંડમાં ધ્યાનની પ્રક્રિયામાં બાળકોને જોડી શકાય. ● ભૌતિક અને માનવસર્જિત પર્યાવરણને ઉદાહરણો દ્વારા સમજાવી શકાય. માનવી માટે પર્યાવરણ અને પર્યાવરણ માટે માનવી કેવી રીતે ઉપયોગી છે તે વિડીયો ક્લિપ, હાલની વાતાવરણની અસરનાં ઉદાહરણો આપી શકાય. માનવ પર્યાવરણ વચ્ચેના ઘટકોની ચર્ચા અને પર્યાવરણ અને માનવ વર્તન વચ્ચેના સંબંધને ઘટકો દ્વારા સમજાવી શકાય. ● ભૌગોલિક પર્યાવરણ વ્યક્તિપર કેવી રીતે અસર કરે છે. દા.ત. પર્વતીય વિસ્તારમાં રહેતા લોકો ત્યાંના વાતાવરણની અસર ભૂગોળના ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવી શકાય. આમ કર્ટ લેવિન અને બ્રોનફેન બ્રેનરનાં પ્રતિમાનને ઉદાહરણ દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. પર્યાવરણની સમસ્યા જટિલ છે. માનવીનું વર્તન પર્યાવરણ માટે કેવી રીતે ઘાતક છે તેનાં ઉદાહરણ આપી શકાય. જેમકે દુનિયાના વાતાવરણ અને તાપમાનમાં થતો ફેરફાર. પર્યાવરણને બચાવવા માટે મનોવિજ્ઞાની શાખાઓના પ્રયાસ દ્વારા વ્યક્તિનાં વર્તનમાં બદલાવ કેવી રીતે લાવી શકાય તેનાથી માહિતગાર કરી શકાય. વિશ્વ પર્યાવરણને બચાવવા કેવા પ્રયત્નો કરી શકાય તેની માહિતી આપી શકાય. 	<p>Psy1218</p>	<p>પર્યાવરણના વિવિધ પ્રતિમાનો, માનવવર્તનની પર્યાવરણ પર થતી અસર અને પર્યાવરણ બચાવવાનાં ઉપાયો વિશે જાણે છે.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● સંસ્થાની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી સંસ્થાનો અર્થ, લક્ષણો અને તેના પ્રકારો ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય. નજીકની સંસ્થાઓની મુલાકાત કરાવી સ્વ અનુભવ કરાવવો જેમકે બેંક, શાળા.... વગેરે 	<p>Psy1219</p>	<p>સંસ્થાની સંકલ્પના, પ્રકારો, લક્ષણો અને કાર્યોથી માહિતગાર બને છે.</p>

એકમ/પ્રકરણ		અધ્યયન નિષ્પત્તિ (Learning Outcomes)
<ul style="list-style-type: none"> ● વ્યવસ્થાપકોનાં કાર્યો અને વ્યવસ્થાપનની ભૂમિકાઓ વિશે શાળા સંચાલનની કામગીરી વિશે ઉદાહરણ દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. ● વ્યવસ્થાપકોનાં કાર્યો અને વ્યવસ્થાપનની ભૂમિકાઓ વિશે શાળા સંચાલનની કામગીરી વિશે ઉદાહરણ દ્વારા ચર્ચા કરી શકાય. ● કર્મચારી પસંદગી કરવાની રીતો જેમકે અરજીપત્રક મુલાકાત, લેખિત કસોટીઓ અને નમૂના ઉપરનાં કર્તૃત્વની કસોટીઓ હાલમાં સરકારી ભરતીમાં કેવી રીતે ઉપયોગમાં લેવાય છે. તેનાં ઉદાહરણો આપી સમજાવી શકાય. સાથે કર્મચારીમાં કાર્ય પ્રેરણા જગાવવા માટે ક્યાં સિદ્ધાંતો કાર્ય કરે છે તે સમજાવી શકાય. તાલીમ આપી કાર્યમાં વધારો અને કાર્યને ઝડપી બનાવી શકાય અને કાર્યનાં મૂલ્યાંકન દ્વારા કર્મચારી પર શું અસર થાય છે. દા.ત. બઢતી, બરતરફ કરવા, દંડ વગેરે તેની ચર્ચા કરી શકાય. વેચાણ અને વિજ્ઞાપન વિશે બજારની દુકાનો, શાકમાર્કેટનાં ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય. સારા વેચાણકર્તા બનવા ક્યા ગુણો આવશ્યક છે તે અંગે વિદ્યાર્થીઓની ટીમ દ્વારા બજારમાં સર્વે કરાવી શકાય. ● માનવવર્તનનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ કરવો તે મનોવિજ્ઞાનનું ધ્યેય છે. સાથે વિધાયક મનોવિજ્ઞાન પણ વર્તન પર કેવી રીતે અસર કરે છે. 21મી સદીમાં વિધાયક મનોવિજ્ઞાનની જરૂરિયાત કેમ ઉભી થઈ છે. તેના વિશે તથા વિધાયક મનોવિજ્ઞાનની સંકલ્પના અને ધ્યેયની ચર્ચા કહી શકાય. ● સુખ અને સુખાકારી કોને કહી શકાય તે સમજાવી કારણો અને પ્રકારો ઉદાહરણ આપી સમજાવી શકાય. મનોવૈજ્ઞાનિક સુખાકારીની રીતો રોજિંદા જીવનની ઘટનાઓ સાથે જોડી પ્રકાશ પાડી શકાય. જાતિગત તફાવતમાં સ્ત્રી-પુરુષની સુખ અનુભવની દૃષ્ટિ કઈ રીતે અલગ પડે છે તે અંગે વર્ગખંડમાં ચર્ચા કરી શકાય. લગ્ન અને સુખ વચ્ચેનો ભેદ સમજાવી સુખ અને સંસ્કૃતિ વચ્ચે કેવો સંબંધ છે. તે પશ્ચિમી અને પૌર્વાત્ય સંસ્કૃતિની સરખામણી કરી ચર્ચા કરી શકાય. 	<p>Psy1220</p> <p>Psy1221</p> <p>Psy1222</p>	<p>વ્યવસ્થાપકોનાં લક્ષણો અને વ્યવસ્થાપનની ભૂમિકા વિશે જાણે છે.</p> <p>કર્મચારીની પસંદગીની રીતો, કાર્યપ્રેરણા, તાલીમ, કર્તૃત્વ મૂલ્યાંકન, વેચાણ અને વિજ્ઞાપન વિશે સમજે છે</p> <p>વિધાયક મનોવિજ્ઞાનની સંકલ્પના ધ્યેયો, સુખ-સુખાકારી, લગ્ન અને સુખ, સુખ અને સંસ્કૃતિ વિશે સમજે છે.</p>

